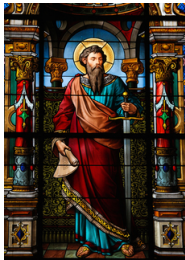

Paulus som kristendommens grundlægger

PAULUS

Apostlen Paulus

Paulus var i den første del af sit liv en skriftlærd, farisæisk diaspora-jøde, der endda var kristenforfølger.

Paulus, der i den tidligste fase af sit liv hed Saulus, blev omvendt til kristendommen (som på det tidspunkt ikke var en selvstændig religion) ved en religiøs oplevelse i Damaskus (Apostlenes Gerninger kap. 9, 1-19).

Paulus har ikke kendt Jesus, men har hørt om ham via mundtlige overleveringer. Paulus' breve er de ældste i Det Nye Testamente. De er forfattet ca. 50-56. e.Kr. og regnes for at være de vigtigste i den tidligste fase af kristendommen.

Kilderne til Paulus' liv er Apostlenes Gerninger og selvfølgelig brevene. Vi ved derfra, at han har foretaget tre vigtige rejser til menighederne.

Paulus og kristendommen

De fleste teologer peger i dag på, at Jesus var en jødisk – og ikke en kristen – skikkelse. Kristendommen begynder først med påsken. På den måde er Jesus' forkyndelse en forudsætning for kristendommen, men det er hverken den eneste eller den afgørende forudsætning. Der var på Jesus' tid mange andre skikkelser, der ønskede en reform af jødedommen.

Jødedommen er naturligvis en anden vigtig forudsætning, men også her må man spørge sig selv, hvad der gør, at man få hundrede år efter Jesus' død kan tale om en religion og ikke blot en strømning i jødedommen. Hvad bevirkede denne frigørelse? I kristendommen bliver der lagt mytologiske lag indover de historiske begivenheder, og det mytologiske lag, der her lægges indover, er netop Jesus som Kristus. Var Jesus ikke Kristus, ville Jesus' død på korset blot være en tragisk begivenhed.

Nyere forskning har vist, at denne tro på Jesus' opstandelse allerede var til stede før Paulus i de allerførste menigheder, så Paulus' breve skal ses som påmindelser om denne tro eller uddybelse af konsekvenserne af denne tro.

Paulus og menighederne

I de første menigheder, der opstår efter Jesus' død, var "kristendommen" en særlig form for jødisk strømning, hvor man troede på Jesus som Kristus, altså som Messias. Men det er især Paulus' breve, der er den afgørende faktor for, at vi få århundreder efter, at brevene blev skrevet, kan tale om en ny religion. Brevene er rettet mod to grupper af troende:

- Der skrives til jødekristne, som har vendt sig mod kristendommen fra de allerede eksisterende former for jødedom.
- Der skrives til hedningekristne, som har vendt sig mod kristendommen som hedninge.

Det var meget vigtigt for Paulus at understrege, at der skulle være én samlet lære til både de hedninge- og jødekristne, og at jødekristne eksempelvis ikke fortsat skulle omskære deres børn som en naturlig fortsættelse af den gammeltestamentlige pagt. I det hele taget lå det ham meget på sinde at tale om en ny pagt, og argumentationen er ret simpel: Den gamle pagt var partikulær og rettet mod jøderne, mens den nye pagt er universalistisk og rettet mod alle. På grund af denne basale forskel kunne og måtte omskærelse som pagtstegn ikke opretholdes.

Hvis man foretager en meget grov sortering af brevenes indhold, falder indholdet i to dele:

- et teologisk indhold, hvor Paulus tolker Jesus' korsdød som løsningen på syndefaldsproblemet.
- et rituel indhold, hvor Paulus bryder med de jødiske skikke.

Paulus og teologien

Det er svært at tale om paulinsk teologi. Brevene er jo netop udtryk for helt specifikke anledninger og situationer. Man skriver altid et brev af en eller anden årsag. Men et par punkter lader sig dog udlede:

Paulus sammenligner Jesus og Adam og skaber dermed tanken om, at Jesus er løsningen på syndsproblematikken. Særligt kendt er citatet fra Romerbrevet, kapitel 5:

v18 Altså: Ligesom en enkelts fald blev til fordømmelse for alle mennesker, sådan er en enkelts retfærdige gerning også blevet til retfærdighed og liv for alle mennesker.

v19 For ligesom de mange blev syndere ved det ene menneskes ulydighed, sådan skal også de mange blive retfærdige ved én enestes lydighed

Romerbrevet, kap. 5, v. 18-19

Med andre ord tolkes Jesus som Messias, og Adam tolkes som syndefaldets igangsætter.

Paulus understreger vigtigheden af tro over gerninger. Det mest berømte eksempel er fra Galaterbrevet, hvor en gruppe jødekristne ønsker at fortsætte omskærelsen. Men Paulus siger i Galaterbrevet, kapitel 2:

v16 Men fordi vi ved, at et menneske ikke gøres retfærdigt af lovgerninger, men kun ved tro på Jesus Kristus, har også vi sat vores lid til Kristus Jesus for at gøres retfærdige af tro på Kristus og ikke af lovgerninger. For af lovgerninger vil intet menneske blive retfærdigt.

Galaterbrevet, kap. 2, v. 16

Man aner ligheden med den lutherske retorik mod pavestaten, og det er ikke tilfældigt. Luther understreger flere gange vigtigheden af sin Paulus-læsning.

Paulus og sjælen

Paulus var præget af både jødisk, kristen og græsk tankegang. I samspillet mellem de tre måder at tænke tilværelsen sker sammensmeltningen til det, vi kalder kristendommen i de første århundreder af vor tidsregning.

Ordet gnosticisme stammer fra græsk og er beslægtet med ordet "gnosis", der betyder "indsigt" eller "viden". Den stærke dualisme¹, som kendetegnede græsk tankegang, var også tydeligt i Paulus' tanker og kan ses på flere planer i brevene.

- Paulus skelner ofte mellem det ydre, kødelige og materielle liv og det mere sande indre, psykologiske liv.
- På det sproglige plan er hans skrifter fyldt med den retoriske figur "antitese", hvor to størrelser sættes op som hinandens modsætninger.

Mest kendt er modstillingen mellem vilje og handling i Romerbrevet, kapitel 7:

v14 Vi ved, at loven er af ånd. Men jeg er af kød, solgt til at være under synden. **v15** For jeg forstår ikke mine handlinger. Det, jeg vil, det gør jeg ikke, og det, jeg hader, det gør jeg. **v16** Men når jeg gør det, jeg ikke vil, giver jeg loven ret i, at den er god. **v17** Men så er det ikke længere mig, der handler, men synden, som bor i mig.

Romerbrevet, kap. 7, v. 14-17

Citatet viser, hvordan kristen filosofi, jødisk teologi og tankegodset fra gnosticiseringen flyder sammen i Paulus' tanker. Der skabes for eksempel en antitese mellem ånd og kød, hvor ånden er forbundet med loven, og kødet er forbundet med synden. Citatet viser i al sin kompleksitet, at Paulus understreger vigtigheden af Jesus' frelsergerning på korset, da mennesket ikke selv kan handle godt.

Gnostiske tanker kan også genfindes i Johannesevangeliet, hvor Jesus for eksempel forbindes med "ordet" og "lyset", og hvor antitesen som retorisk figur ligeledes er yderst stærkt betonet.

Gnosticiseringen indebar også en tanke om sjælen som fanget i kroppens fængsel, og det er således den, der opstår ved genopstandelsen. Således var gnostikerne på en meget direkte måde i konflikt med urkirken, der insisterede på kødets opstandelse (se

¹ Den holdning til livet, at livet består af to modsætninger. Fx er en meget kendt dualisme i kristendommen sjæl-krop og himmel-helvede.

trosbekendelsen).

Da mange af de gnostiske tanker på den måde var i strid med den første kirkes dogmer², blev tankerne ikke videreudviklet indenfor den officielle bibelske kanon, men der findes mange såkaldte apokryfe³ testamenter, som er mere præget af gnostisk tankegang. Mange mener, at de gnostiske tanker ligger som en slags uofficiel "underground"-filosofi, der indirekte præger kristendommen.

I dag henviser mange New-Age-religiøse til de gnostiske tankegange og argumenterer således kirkehistorisk for deres synspunkter. Man kan endog genfinde tanken om sjælevandring ved nogle folkekirkelige præster, men det er også i nutidens kristendom for langt at gå for folkekirken at anerkende en sådan forkyndelse.

² Ordet dogme betyder læresætning. Det vil sige en regel eller en refleksion, som ikke kan modsiges og er en fasttømret sandhed. I kristendommen er et meget udbredt dogme treenhedslæren.

³ Ordet betyder "skjult". Betegnelse for de skrifter i Bibelen, som ikke blev regnet for de officielle af kirken.